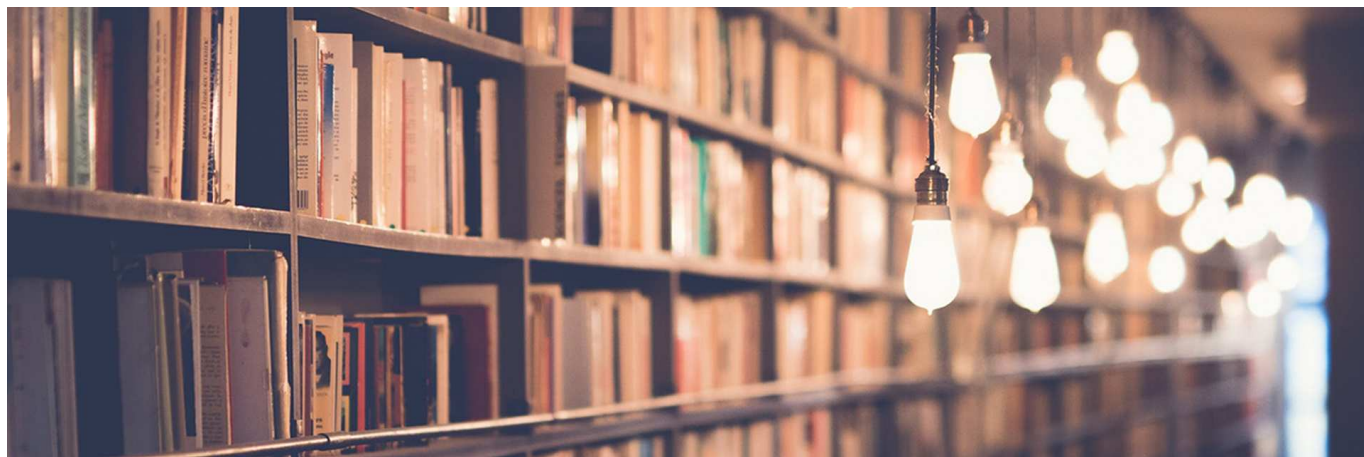

Filozof rozmawia z Bogiem. Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady*, [w:] tegoż, *Utwory dramatyczne*, t. III, Warszawa 1982, s. 163.
- Źródło: Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane* Kraków 2008, s. 419–421.

Filozof rozmawia z Bogiem. Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*

Źródło: domena publiczna.

Co się dzieje, kiedy filozof, który pragnął dosięgnąć Boga, staje z Nim twarzą w twarz?

Baruch Spinoza, jeden z największych filozofów XVII wieku, próbował dowodzić twierdzeń filozoficznych w sposób matematyczny. Ujmował Boga jako wszechogarniającą substancję o charakterze racjonalnym – dziś powiedzielibyśmy, że poszukiwał absolutu. Czy jednak filozofia może uchwycić prawdy, które są prawdami wiary? Wiersz Herberta jest poszukiwaniem odpowiedzi na to pytanie.

Twoje cele

- Zinterpretujesz rolę figury Pana Cogito w wierszu *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*.
- Omówisz, jakie stanowisko filozoficzne prezentował Spinoza.
- Przeanalizujesz filozoficzną i religijną wymowę wiersza Herberta.

Przeczytaj

Utwór Zbigniewa Herberta *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy* pochodzi z jednego z najpopularniejszych tomików jego poezji – *Pan Cogito*. Sam tytuł zbioru, nawiązujący do znanej sentencji Kartezjusza: „*Myślę, więc jestem (Cogito ergo sum)*”, zdradza charakter tej poezji. Jest to cykl filozoficznych rozważań tytułowego bohatera. Składają się nań refleksje nad samym sobą, śmiercią i cierpieniem, powołaniem i przeznaczeniem. Każdy z wierszy odwołuje się do tradycji literackiej, religijnej i historycznej.

Forma i tematyka utworu

Wiersz, jak sugeruje już tytuł, ma formę krótkiego opowiadania. Opisuje spotkanie z samym Bogiem człowieka poszukującego odpowiedzi na fundamentalne pytania. O spotkaniu tym opowiada Pan Cogito, który swoją relację wpisuje w kompozycyjną ramę: dwie pierwsze strofy wprowadzają odbiorcę w sytuację, cztery ostatnie zamykają niezwykłą opowieść. Wewnątrz ramy odbywa się intrygujący dialog między człowiekiem a Bogiem. Mimo że właściwym bohaterem opowieści jest filozof Spinoza, w rozmowie mówi głównie Bóg, który na ogół wydaje się milczący i nieodgadniony. Dla przykładu – Konrad, bohater Mickiewiczowskich *Dziadów*, próbując mierzyć się z Bogiem, nie otrzymał żadnej odpowiedzi:

” Adam Mickiewicz

Dziady

Milczysz! – Jam Ci do głębi serce me otworzył. [...] Milczysz! – nie dasz dla serca, dajże dla rozumu. [...] Milczysz i ufasz, że masz silne ramię – Wiedz, że uczucie spali, czego myśl nie złamie.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dziady*, [w:] tegoż, *Utwory dramatyczne*, t. III, Warszawa 1982, s. 163.

W wierszu Herberta filozof, który „*zapragnął dosięgnąć Boga*”, zostaje wysłuchany. Stwórca objawia mu się i prowadzi z nim długą rozmowę. Co więcej, w stosunku do oszczędnych i precyzyjnie skonstruowanych pytań Spinozy Bóg wydaje się wręcz gadatliwy.

Przybliżenie postaci głównego bohatera wiersza wydaje się niezbędne do zrozumienia analizowanego tekstu. Filozof holenderski żydowskiego pochodzenia Baruch Spinoza (1632–1677) mieszkał w Amsterdamie, a potem w Hadze. Intrygową go przede wszystkim idea Boga. Skromne utrzymanie zapewniał sobie, jak wiadomo z historii i z samego wiersza, szlifując na strychu soczewki. Dzięki temu zajęciu filozof mógł wieść spokojne życie, większość czasu poświęcając nauce.

Źródło: Pomnik wykonany przez Nicolasa Dingsa (Tegelen, 1953) filozofa i pisarza Barucha de Spinozy w Amsterdamie.

Napis: „Het doel van de staat is de vrijheid”. (Celem państwa jest wolność.), licencja: CC BY 2.0.

Spinoza – wizerunek filozofa

W wierszu postać Spinozy przedstawiona została życzliwie (choć słowa: „*lubię twoją geometryczną łacinę*”, będące wyraźną aluzją do jego prób geometrycznego uzasadnienia świata, brzmią nieco ironicznie). Filozof nie zabiega o dobra materialne ani o poparcie wielkich tego świata. Cel jego trudów jest czysty: pragnie tylko zgłębić wiedzę o Bogu i świecie. Pracuje w skromnych warunkach, nie zwracając uwagi na wysiłek i potrzeby ciała: ręce jego są „pokaleczone i drżące*”, wzrok zniszczony, odzienie i pokarm nędzne. Pan Cogito przedstawia więc Spinozę nie tylko jako

mądrym, ale i ascetycznym filozofa,
porównując go z innymi nowożytnymi
myślicielami – *przebiegłym* Erazmem
z Rotterdamu i *dbającym o dochody* Kartezjuszem.

Baruch Spinoza
Źródło: domena publiczna.

Podobnie jak Herbert, postać Spinozy nakreślił wielki filozof XX w. Bertrand Russell, który nazywał holenderskiego myśliciela najszlachetniejszym i najbardziej godnym miłości z wielkich filozofów: „*Intelektualnie przerasta go paru innych, lecz moralnie stoi najwyżej*”. Russell podkreślał też, że potrzeby Spinozy były proste i skromne, on sam zaś *przez całe życie przejawiał rzadką obojętność wobec pieniędzy*. Filozof miał za to ogromne potrzeby intelektualne. Należał do grona wielkich racjonalistów XVII w. i – podobnie jak oni – chciał w sposób czysto rozumowy dowieść istnienia Boga. Tego zadania podejmowali się niemal wszyscy filozofowie wieku XVII, poczynając od Kartezjusza, a kończąc na Leibnizu. Chęć zbadania intrygującej Spinozę idei Boga Pan Cogito zamyka w [lapidarniej](#) formule: „*zapragnął osiągnąć Boga*”. Gdy marzenie filozofa się spełnia i ma on okazję rozmawiać ze Stwórcą, większość jego pytań nadal dotyczy idei Bytu Najwyższego, ujętego w filozoficzną formułę *pierwszej przyczyny i przyczyny ostatecznej*.

Jednak Bóg, który zjawia się przed filozofem, nie jest abstrakcją filozoficzną, [Pierwszą Przyczyną](#). Staje przed Spinozą *twarzą w twarz*. Żeby to zrozumieć, trzeba zarzucić drogi filozoficzne i wstąpić na ścieżki Biblii, trzeba sięgnąć po Stary Testament i przypomnieć tęsknotę Narodu Wybranego za bezpośrednim poznaniem Boga. Miał po temu okazję Mojżesz – zobaczył Stwórcę w krzewie gorejącym. Wędrującym do Ziemi Obiecanej Izraelitom towarzyszył Bóg obecny w świetlistym obłoku. Także Księgi Nowego Przymierza obiecują chrześcijanom bezpośrednie widzenie Najwyższego. Św. Paweł mówi w *Hymnie o miłości*, iż „*teraz widzimy jakby w zwierciadle, niejasno*”, w niebie zaś Boga „*ujrzemy twarzą w twarz*”. Pan Cogito opowiada, że filozof „*przebił nagle zasłonę/ i stanął twarzą w twarz*”. Obraz ten odsyła nas do biblijnej Świątyni Jerozolimskiej, gdzie za zasłoną przechowywano Arkę Przymierza. Mogli tam wchodzić jedynie arcykapłani izraelscy, i to tylko raz w roku. Zdjęcie zasłony symbolizuje wtajemniczenie, poznanie.

Bóg w utworze Herberta

Kim jest drugi bohater wiersza – ten, którego filozof zobaczył za tajemniczą zasłoną? Warto zaznaczyć, że postać, którą Pan Cogito nazywa Bogiem, jest wieloznaczna. Wątpliwości budzi już sam tytuł utworu – to opowieść o **kuszeniu** Spinozy. Można uznać, że jest to jeden z kluczy do odczytania wiersza, podobnie jak odpowiedź na pytania, kto i w jakim celu kusi filozofa.

Zgodnie ze średniowiecznymi wyobrażeniami piekło, domena „księcia ciemności”, znajdowało się pod ziemią. W *Boskiej Komедii* Dantego składało się ono z dziewięciu kręgów schodzących coraz niżej w głąb ziemi. Być może więc zakończenie wiersza Herberta, mówiące o ciemności i krokach schodzących w dół, sugeruje, podobnie jak tytuł, że gościem Barucha Spinozy był nie Bóg, ale szatan?

Źródło: Joseph Anton Koch, *Piekło Dantego*, 1825, Wikimedia Commons.

Używana w wierszu [frazologia](#) i wyobrażenia czerpane zwłaszcza ze Starego, ale także z Nowego Testamentu powodują, że Bóg Herberta przypomina biblijnego Stwórcę, choć został wyposażony w pewne kontrowersyjne z religijnego punktu widzenia cechy (np. jest Bogiem, który kusi człowieka!). Przedstawiony został antropomorficznie, na podobieństwo człowieka (zgodnie z kanonem malarstwa religijnego, które ukazuje go jako starca z siwą brodą). Bóg „*gładził roztargniony brodę, łamał palce, / chrząkał*”, być może zniecierpliwiony filozoficznym wywodem Spinozy, na koniec zaś słysząc jego oddalające się kroki.

Główne dzieło filozoficzne Spinozy – *Etyka w porządku geometrycznym dowiedziona* – w matematyczny sposób mówi na temat Boga, świata, człowieka i istniejącego porządku moralnego. W wierszu Herberta Bóg chwali geometryczne wysiłki filozofa,

ale sugeruje, że racjonalny wykład nie dotyka spraw najważniejszych: „*pomówmy jednak / o Rzeczach Naprawdę / Wielkich*. I tu rozpoczyna się proces określony w tytule mianem kuszenia. Czy kuszenie to polega na zachęcaniu do złego, czy może jest wyrazem troski? Bóg przekonuje Barucha, że nie roztrząsanie filozoficznych kwestii, ale proste codzienne sprawy należą do *Rzeczy Naprawdę Wielkich*.” Najważniejsza z pokus pojawia się na końcu: dotyczy ona ludzkiej miłości i dawania nowego życia („*pomyśl o kobiecie / która da ci dziecko*”). Waga miłości wyeksponowana została dzięki wykorzystaniu barokowej gradacji, ale również poprzez powtórzenie, że rozmowa dotyczy *Rzeczy Wielkich*. Spinoza nigdy się nie ożenił, a ludzkie afekty uważał za niegodne. Bronił jednak abstrakcyjnej, rozumowej miłości do Boga. I do tej tezy odnosi się wyznanie Boga: Stwórca nie oczekuje miłości rozumowej, ale naiwnej i spontanicznej, do jakiej zdolni są ludzie prości:

” Zbigniew Herbert

Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy

– chcę być kochany
przez nieuczonych i gwałtownych
są to jedyni
którzy naprawdę mnie łakną

Źródło: Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*, [w:] tegoż, *Wiersze zebrane* Kraków 2008, s. 419–421.

Należy zwrócić uwagę na dwa fakty – po pierwsze, Herbert nawiązuje tu wyraźnie do wielu ewangelicznych historii, w których Chrystus otaczał się małuczkimi, zyskiwał i cenił miłość ubogich, prostych i grzeszników. Krytykował zaś uczonych w Piśmie, którzy wypełniali wszelkie nakazy religijne, a nie mieli w sobie szczerej wiary i prawdziwej miłości. Po drugie – o kuszeniu Spinozy opowiada Pan Cogito...

Słownik

lapidarny

(łac. *lapidarius* – odnoszący się do kamienia) – niezawierający wielu słów; zwięzły, treściwy (definicja na podstawie SJP)

frazeologia

(gr. *phrasis* - wyrażanie się, *lógos* - słowo, nauka) - 1) zbiór frazeologizmów występujących w danym języku, stylu języka, w dziełach określonego pisarza; 2) dział leksykologii zajmujący się związkami frazeologicznymi, tj. badający ustalone w danym języku zwroty, tzw. idiomy i frazy (definicja na podstawie PWN)

Pierwsza Przyczyna

Pierwsza Przyczyna, Nieruchomy Poruszyciel - mianem Pierwszej Przyczyny filozofowie określali byt, który spowodował powstanie wszelkich innych przyczyn, sam będąc pierwszym w ich ciągu; jego istnienia dowodzono na mocy logiki (m.in. twierdzenia, że wszystko musi mieć przyczynę); Pierwszą Przyczynę nieraz identyfikowano z Bogiem

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z linią chronologiczną przedstawiającą losy Barucha Spinozy. Odpowiedz na pytanie, jaki nurt filozoficzny reprezentował Spinoza?

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie, jak w świetle rozmyślań Spinozy można zinterpretować frazę z wiersza Zbigniewa Herberta: „zapragnął dosięgnąć Boga”? Swoją wypowiedź uzasadnij.

Źródło: na podstawie Encyklopedii PWN.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem prof. Andrzeja Franaszka o wierszu Z. Herberta *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*. Odpowiedz na pytanie, czy można nazwać ten wiersz utworem religijnym? Uzasadnij swoje zdanie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DVoAKT7w4>

O wierszu Zbigniewa Herberta opowiada dr hab. Andrzej Franaszek.

Źródło: licencja: CC BY-SA 3.0.

Film opowiada o wierszu *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy* Zbigniewa Herberta.

Polecenie 2

Zinterpretuj frazę: „*chcę być kochany / przez nieuczonych i gwałtownych*”.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PKMSDzeeA>

Zbigniew Herbert

Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy

Baruch Spinoza z Amsterdamu

zapraǵnął dosięǵnąć Boga

szlifując na strychu

soczewki

przebił nagle zasłoneǵ

i stanął twarzą w twarz

mówił długo

(a gdy tak mówił

rozszerzał się umysł jego

i dusza jego)

zadawał pytania

na temat natury człowieka

– Bóg gładził roztargniony brodę

pytał o pierwszą przyczynę

– Bóg patrzył w nieskończoność

pytał o przyczynę ostateczną

– Bóg łamał palce

chrząkał

kiedy Spinoza zamilkł

rzecze Bóg

– mówisz ładnie Baruch

lubię twoją geometryczną łacinę

a także jasną składnię

symetrię wywodów

pomówmy jednak

o Rzeczach Naprawdę

Wielkich

– popatrz na twoje ręce

pokaleczone i drżące

– niszczysz oczy

w ciemnościach

– odżywasz się źle

odziewasz nędznie

– kup nowy dom

wybacz weneckim lustrom

że powtarzają powierzchnię

– wybacz kwiatom we włosach

pijackiej piosence

– dbaj o dochody

jak Twój kolega Kartezjusz

– bądź przebiegły

jak Erazm

– poświęć traktat

Ludwikowi XIV

i tak go nie przeczyta

– uciszaj

racjonalną furie

upadną od niej trony
i szernieją gwiazdy
– pomyśl
o kobiecie
która da ci dziecko
– widzisz Baruch
mówimy o Rzeczach Wielkich
– chcę być kochany
przez nieuczonych i gwałtownych
są to jedyni
którzy naprawdę mnie łakną
teraz zasłona opada
Spinoza zostaje sam
nie widzi złotego obłoku
światła na wysokościach
widzi cierności
słyszy skrzypienie schodów
kroki schodzące w dół

Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

” Zbigniew Herbert

Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy

Baruch Spinoza z Amsterdamu
zapragnął dosięgnąć Boga

szlifując na strychu
soczewki
przebił nagle zasłonę
i stanął twarzą w twarz

mówił długo
(a gdy tak mówił
rozszerzał się umysł jego
i dusza jego)
zadawał pytania
na temat natury człowieka

– Bóg gładził roztargniony brodę

pytał o pierwszą przyczynę

– Bóg patrzył w nieskończoność

pytał o przyczynę ostateczną

– Bóg łamał palce
chrząkał

kiedy Spinoza zamilkł
rzecze Bóg

– mówisz ładnie Baruch
lubię twoją geometryczną łacinę
a także jasną składnię
symetrię wywodów

pomówmy jednak
o Rzeczach Naprawdę
Wielkich

– popatrz na twoje ręce
pokaleczone i drżące

– niszczysz oczy
w ciemnościach

– odżywasz się źle
odziewasz nędźnie

– kup nowy dom
wybacz weneckim lustrom
że powtarzają powierzchnię

– wybacz kwiatom we włosach
pijackiej piosence

– dbaj o dochody
jak Twój kolega Kartezjusz

– bądź przebiegły
jak Erazm

– poświęć traktat
Ludwikowi XIV
i tak go nie przeczyta

– uciszaj
racjonalną furję
upadną od niej trony
i szernieją gwiazdy

– pomyśl
o kobiecie
która da ci dziecko

– widzisz Baruch
mówimy o Rzeczach Wielkich

– chcę być kochany
przez nieuczonych i gwałtownych
są to jedyni
którzy naprawdę mnie łakną

teraz zasłona opada
Spinoza zostaje sam

nie widzi złotego obłoku
światła na wysokościach

widzi ciemność

słyszysz skrzypienie schodów
kroki schodzące w dół

Źródło: Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*.

Ćwiczenie 1

Na podstawie filmu i sekcji Przeczytaj zinterpretuj rolę figury Pana Cogito w wierszu *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*.

Ćwiczenie 2

Na podstawie filmu udowodnij tezę, że znajomość kontekstu biograficznego może pomóc w interpretacji wiersza. Posłuż się wybranym przykładem.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Filozof rozmawia z Bogiem. Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 12) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, Dziadów cz. II oraz Pana Tadeusza Adama Mickiewicza, Zemsty Aleksandra Fredry, Balladyny Juliusza Słowackiego;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 5) charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

4) wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zinterpretuje rolę figury Pana Cogito w wierszu *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*;
- omówi, jakie stanowisko filozoficzne prezentował Spinoza;
- przeanalizuje filozoficzną i religijną wymowę wiersza Herberta.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Filozof rozmawia z Bogiem. Zbigniew Herbert, *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy*”. Następnie prosi uczniów o zapoznanie się z wierszem Herberta zawartym w e-materiale. Uczniowie powinni utwór przeczytać i przygotować się do jego omówienia: przygotować wstępne informacje, które pozwolą umiejscowić tekst w kontekście biograficznym lub historycznoliterackim.
2. Przekład intersemiotyczny. Chętni uczniowie przygotowują krótki film jako ilustrację do utworu poetyckiego w e-materiale. Film mogą przygotować na telefonach komórkowych lub wykorzystać szablony do animacji dostępne w internecie.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem lekcji i określa cele.
Uczniowie wykonują na tablicy polecenia nauczyciela:
 - a) Omówcie, jakie stanowisko filozoficzne prezentował Spinoza.
 - b) Przeanalizujcie filozoficzną i religijną wymowę wiersza Herberta.Po określonym czasie następuje podsumowanie zadania.
2. Prezentacja pracy domowej – wybrane osoby prezentują film będący ilustracją wiersza. Następuje krótkie omówienie prezentacji oraz podzielenie się wrażeniami.

Faza realizacyjna:

1. Praca z multimedium. Uczniowie po obejrzeniu filmu wyjaśniają, czy można nazwać wiersz *Pan Cogito opowiada o kuszeniu Spinozy* utworem religijnym. Następnie w parach interpretują frazę: „*chcę być kochany / przez nieuczonych i gwałtownych.*”
2. Uczniowie zapoznają się z linią chronologiczną przedstawiającą losy Barucha Spinozy. Wyjaśniają, jaki nurt filozoficzny reprezentował Spinoza.

Faza podsumowująca:

1. Dyskusja. Uczniowie odliczają do dwóch, dzieląc się na dwie grupy. Nauczyciel informuje, że będą dyskutować i wykorzystają do tego metodę akwarium. Nauczyciel wyjaśnia zasady dyskusji oraz określa jej czas. Pierwsza drużyna siada w kręgu i prowadzi rozmowę na temat: Jak w świetle rozmyślań Spinozy można zinterpretować frazę z wiersza Zbigniewa Herberta: „*zapragnął dosięgnąć Boga?*” Druga grupa obserwuje i zapisuje swoje spostrzeżenia dotyczące doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu rozmowy. Po upływie wyznaczonego czasu następuje zamiana ról. Na zakończenie wybrane osoby przedstawiają na forum klasy swoje spostrzeżenia.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują w domu ćwiczenie 2 z sekcji multimedialnej: Na podstawie filmu udowodnij tezę, że znajomość kontekstu biograficznego może pomóc w interpretacji wiersza. Posłuż się wybranym przykładem.

Materiały pomocnicze:

- Julia Hartwig, *Wybrańcy losu*, Warszawa 2006.
- Andrzej Franaszek, „*Herbert. Biografia II: Pan Cogito*,” Kraków 2018.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Linia chronologiczna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.